

HET DAGELIJKS GEBED

getijden en huisdiensten

Leeswijzer

Leeswijzer

1. Wat vindt u in deze proeve?

In dit deel van de proeve zijn de orden voor het dagelijks gebed opgenomen. De ondertitel van dit deel luidt: *Getijden en huisdiensten*.

- Getijden zijn de gebeden op vaste momenten van de dag: morgen, middag, avond (vespers of avondgebed), voor het slapen-gaan (completen of dagsluiting), en nacht.
- Huisdiensten vinden dikwijls (bijvoorbeeld bij de maaltijd) op diezelfde momenten plaats, maar kunnen ook op andere tijden en bij andere gelegenheden worden gebeden.

Getijden en huisdiensten hebben dezelfde orde van dienst. In deze proeve zijn de getijden en huisdiensten dus niet nader onderscheiden; vandaar de naam *Het dagelijks gebed*.

2. Welke orde wordt gekozen?

Afhankelijk van de groep mensen die bijeen is en het tijdstip kunt u kiezen welke orde u gebruikt. In deze proeve zijn drie soorten orde van dienst opgenomen.

- Orden die meer het karakter hebben van een gemeenteviering; deze kunnen gezongen, maar eventueel ook gesproken worden (blz. 962-977).
- Orden voor persoonlijk gebruik; deze kunnen ook in kleine groepen gebruikt worden (blz. 978-986).
- Orden voor de opening en sluiting van vergaderingen, groepsbijeenkomsten en dergelijke (blz. 987-992).

3. Wanneer kunt u deze orden gebruiken?

- Zoals opgemerkt zijn deze orden te gebruiken op momenten die de dag van nature indelen: de morgen, de middag, de avond en de nacht.
- Ook bieden deze orden een kapstok voor een eenvoudige gebedssamenkomst bij allerhande gelegenheden. We kunnen hier denken aan particuliere feestelijkheden (trouwjubilea, verjaardagen), persoonlijke nood (ziekte, ontslag, echtscheiding), bijzondere gebeurtenissen (examens), de gedachtenis van een doop, een avondwake op de dag voor een uitvaart en op gedenkdagen erna, bijvoorbeeld de veertigste dag of de sterfdag.

4. Hoe gebruikt u deze proeve?

De orden die meer het karakter hebben van een gemeenteviering en de orden voor persoonlijk gebruik hebben een vaste vorm. De onderdelen daarvan zijn:

stilte

openingsvers

lofprijzing

[*schuldbelijdenis* - alleen in de complete]n]

[*hymne/lied*]

psalm(en) met antifoon

[*korte inleiding op de lezing*]

lezing

moment van inkeer en verstillig

canticum met antifoon

gebeden

In de orden zijn onderdelen tussen [] bedoeld als facultatief. De vetgedrukte teksten zijn bedoeld om door allen gezegd te worden.

Voor de openingsverzen, lofprijzing, schuldbelijdenis en zegenbede zijn alternatieven opgenomen.

openingsvers:

Dit is telkens in de orde opgenomen.

Alternatieven vindt u op blz. 994-996.

lofprijzing:

Deze is telkens in de orde opgenomen.

Alternatieven vindt u op blz. 997-998.

schuldbelijdenis:

Vanouds maakt een moment van schuldbelijdenis deel uit van de complete/dagsluiting. Een tekst hiervoor is in de orde opgenomen.

Alternatieven zijn afgedrukt op blz. 999-1001.

hymne / lied:

Voor de vaste gebedsmomenten van de dag verwijzen wij naar:

Liedboek voor de Kerken, gezang 370 t/m 395;

Zingend Geloven, deel 1&2, 126-142.

Hymnen die horen bij de tijd van het liturgisch jaar kunnen eveneens worden gezongen. Vanzelfsprekend komen ook andere liedbundels in aanmerking.

Als men later op de avond een vesper viert en die – zoals in de orde is aangereikt – met het aansteken van een kaars begint, is de oude hymne *Phoos hilaron* geëigend. Deze is in de orde afgedrukt.

psalmen:

Voor dagelijkse viering wordt verwezen naar het psalmrooster (blz. 1006-1007). Voor drie momenten van de dag is daar een psalm of psalmgedeelte aangegeven. In dit rooster komt in zeven weken het hele psalmboek aan de orde.

Bij minder frequente viering of bij speciale gelegenheden kiese men psalmen die aansluiten bij de gelegenheid of bij het liturgisch jaar, bijvoorbeeld de boetepsalmen in de Veertigdagentijd of de psalm van de zondag.

In deze proeve is nog slechts een selectie van de psalmen opgenomen om vertrouwd te raken met de onberijmde (niet-strofische) vorm van zingen. Voor de wijze waarop de psalmen gebeden worden zie verder onder 5. Praktische aanwijzingen. Wanneer de psalm berijmd wordt gezongen, verdient het de voorkeur de hymne achterwege te laten. Zo vermijdt men dat twee strofische liederen op elkaar volgen.

antifoon bij de psalm:

Als men de psalm onberijmd bidt, begint en eindigt deze met een antifoon. Bij de opgenomen psalmen is de desbetreffende antifoon afgedrukt (blz. 1009-1065).

korte inleiding op de lezing:

Omdat het gebedsdiensten betreft, is een uitleg van de Schriften niet noodzakelijk. Eventueel kan een korte inleiding op de lezing worden gegeven. Een preek is ongepast en ongewenst.

lezing:

Voor een dagelijkse viering wordt verwezen naar het leesrooster (blz. 1221-1248). Voor drie momenten van de dag is daar een schriftlezing aangegeven. In dit rooster komt vrijwel de hele Schrift in twee jaar aan de orde.

Bij minder frequente viering of bij speciale gelegenheden kiese men lezingen die aansluiten bij de gelegenheid of bij het liturgisch jaar.

moment van inkeer en verstillig:

Voor wie een bepaalde invulling zoekt voor dit moment, zijn enkele meditatie-oefeningen opgenomen op blz. 1145-1150.

canticum:

Cantica zijn bijbelse lofzangen die niet in het Psalmboek staan. In deze proeve zijn de drie meest bekende opgenomen:

- de lofzang van Maria. Vanouds wordt deze lofzang in de vespers gezongen;
- de lofzang van Zacharias. Vanouds wordt deze lofzang in het morgengebed gezongen;
- de lofzang van Simeon. Vanouds wordt deze lofzang in de completen (het gebed voor het slapen-gaan) gezongen.

In deze proeve is, zoals van de psalmen, nog slechts een selectie van de cantica opgenomen om vertrouwd te raken met de onberijmde (niet-strofische) vorm van zingen. Voor de wijze waarop de psalmen en cantica gebeden en gezongen worden, zie verder onder 5: Praktische aanwijzingen.

antifoon bij het canticum:

Als men het canticum onberijmd zingt, begint en eindigt dit met een antifoon. Deze antifoon is, anders dan bij de psalmen, niet uit het lied zelf genomen, maar verwijst door middel van een schrifttekst naar de tijd van het liturgisch jaar. De betreffende antifonen vindt u op de bladzijden 1070-1090.

gebeden:

De inhoud van het gebed kan uiteraard niet voorgeschreven worden. In de orden wordt een aantal rubrieken gesuggereerd.

Een uitvoerige selectie van gebeden wordt aangereikt in deze proeve:

- gebeden voor elke dag van de week (blz. 1094-1111)
 - Vijf series gebeden voor elke weekdag, door
 - Sytze de Vries
 - Joke Ribbers
 - Frans Wiersma
 - Wim Pendrecht
 - Wim van der Zee
- morgengebeden (blz. 1112-1120)

- middaggebeden (blz. 1121-1123)
- avondgebeden (blz. 1124-1133)
- gebeden voor in de nacht (blz. 1134-1135)
- gebeden bij de maaltijd (blz. 1136-1141)
- gebeden voor ieder uur (blz. 1142-1144)

zegenbede:

De gebeden worden besloten door een al dan niet gezongen zegenbede. Deze zijn in de orden opgenomen. Alternatieven zijn te vinden op bladzijde 1002-1003.

5. Praktische aanwijzingen

Ruimte

In principe kan het dagelijks gebed overal gebeden worden. Wanneer getijdendiensten in de kerkruimte worden gevierd, verdient het aanbeveling een min of meer intieme ruimte te creëren. Met eenvoudige middelen, bijvoorbeeld een rij kaarsen of een grote kandelaar, kan al een afbakening worden bereikt. De ruimten van het koor of achter een doophek lenen zich dikwijls goed voor dergelijke diensten. Stoelen kunnen in een kring of in kleine rijen tegenover elkaar worden neergezet. Voor de persoonlijke gebeden thuis kan men een kleine ruimte, bijvoorbeeld een hoekje in een kamer, reserveren. Een tafeltje met bijbel, kaars en/of icoon kan deze ruimte 'heiligen'.

Houding

Als gebedshouding dienen zich knielen, staan en zitten aan. Eenvoudige knielbankjes, zoals in Taizé gebruikt worden, vergemakkelijken een knielende houding. Bij zingen is staan een goede houding.

In de persoonlijke orden is op bepaalde momenten een + aangegeven. Hier kan men 'een kruis slaan', ten teken ervan dat men zijn leven onder de orde van het kruis stelt.

Zingen

Voor de vaste onderdelen van de orden zijn toonzettingen in de orden gegeven.

De getijdendiensten kennen twee vormen van zingen: onberijmd en berijmd.

De eerste is het *recitatief* gezang. Vanwege het meditatieve karakter is deze manier van zingen bij uitstek geschikt voor de psalmen en cantica in het getijdengebed.

In deze proeve zijn acht psalmtonen in een eenvoudige zetting opgenomen (blz. 1008; zie ook de inlegkaart). Op deze melodieën kunnen alle psalmen en cantica worden geciteerd. De antifoon 'zet de toon': het Romeinse cijfer vóór de antifoon geeft aan op welke psalmtoon wordt gezongen.

De antifonen voor de *psalmen* zijn bij de psalmen afgedrukt, evenals de daarbij behorende psalmtoon.

Voor de antifonen bij de *cantica* geeft het Romeinse cijfer vóór de antifoon de psalmtoon aan.

In de hier aangeboden psalmen en cantica is in elke versheft het slotaccent aangegeven. Dit slotaccent wordt in beide delen gezongen op de laatste noot. Vanuit deze slotnoot telle men de (zwarte) buigingsnoten terug. Bijvoorbeeld:

Van ochtendgloren tot ávondrood
moet ieder die Naam aanbidden.

In de eerste psalmtoon

wordt dit als volgt gezongen:

Zoals elders is opgemerkt, dient men bij het recitatief uit te gaan van de *gesproken tekst*. Reciteren is spreken op verhoogde toon. Het normale spreekritme en -tempo bepalen de voortgang van het recitatief. Dit zal voor hen die door de traditie 'hymnisch' zijn ingesteld waarschijnlijk een ongebruikelijke

manier van zingen zijn. Gewenning aan het basale muzikale idioom zal, evenals het uitgaan van de declamatie van de tekst, het leerproces zeker positief beïnvloeden.

Indien mogelijk wordt de psalmodie door twee gelijke groepen gezongen. Nadat – zolang dit in de studiefase nodig is – de cantor(ij) de antifoon heeft gezongen, zingen alle aanwezigen deze na. Daarna zingt groep I het eerste psalmvers, groep II het tweede, groep I het derde, enzovoort tot het laat-ste vers geklonken heeft. Tot slot zingen allen de antifoon.

De twee vershelften worden gescheiden door de zogeheten ‘mediantrust’, in de tekst aangegeven met een sterretje (*) – niet te verwarren met een ° dat in sommige gevallen aangeeft dat de zeer lange vershelft in druk verdeeld is over twee regels; in de eerste daarvan staat uiteraard geen slotaccent. Bij het * kan een rustige inademing plaatsvinden, zodat de tekst mee in- en uitademt. De mediantrust moet niet te gehaast gepasseerd worden maar ook niet onnatuurlijk lang aandoen. De ruimte, het moment van de dag en de samenstelling van de biddende gemeenschap zijn van grote invloed op dit spanningsmoment in de psalmodie. De achtereenvolgende psalmverzen kunnen snel op elkaar volgen: groep II ademt immers tijdens de psalmodie van groep I gewoon door en kan dus direct aansluiten. De golven (de psalmen) zijn de hartslag van de getijden.

De vaste onderdelen van de getijden gaan uit van een taakverdeling: één zingt voor, waarna allen antwoorden. Ook in deze responsoriën is de tekstdeclamatie het uitgangspunt van het zingen.

Het *responsoriaal* zingen van de psalmen is de tweede wijze. De psalmverzen worden voorgezongen en regelmatig onderbroken door een refrein.

Een derde wijze van zingen, het *strofelied*, behoeft geen toelichting.